

Pázmány Annamária

Jeles napok az óvodában

A magyar népi kultúra jól beilleszthető az óvodai nevelésbe. A mondókák, népmesék, népi játékok és népdalok hozzátartoznak a gyermekek mindennapjaihoz. Egy adott téma vagy témakör feldolgozása során a néphagyományok, szokások beiktatása különös segítséget nyújt több oldalról megközelíteni és megértetni a gyermekekkel a számukra még ismeretlen.

A néphagyományokkal megismertetett gyermekek egy örökséget kapnak, megismerkednek őseink kultúrájával, szokásaival, rég nem használt kifejezésekkel, sajátos élményekhez jutnak, és gazdagabb lesz érzelmi világuk.

Az óvodában megünnepelt jeles napokkal színesebbé, változatosabbá tehetjük a mindennapokat. Az őszi ünnepkör egyik jeles napja november 11-e, Márton napja. Ehhez a naphoz is sok babonát és szokást köt a néphagyomány. Márton napján az emberek sokat ettek-ittak, főleg libapecsnyét, hogy a következő évben gazdag termés legyen. Ekkor kóstolták meg az újbort is. Több időjósítás is tartozik e naphoz. A Szent Mártonhoz fűződő egyik legismertebb legenda a libaólba való elbújása, amit a néphagyomány különböző libás játékok és mondókák segítségével őrzött meg.

Márton napi libás játék

A fiúk és a lányok külön oszlopban felsorakozva vonulnak be:

Lányok:

Száz liba egy sorba,
Mennek a nagy tóra.
Elöl megy a gúnár. Jaj, de peckesen jár.

Fiúk:

Száz liba egy sorba,
Mennek a templomba,
Elöl megy a gúnár. Jaj, de peckesen jár.

Szembe fordulnak egymással, és mindenki mondja:

Száz liba egy sorba,
Mennek a vásárba,
Elöl megy a gúnár. Jaj, de peckesen jár.

Lányok dobbantással közelítenek a fiúkhoz:

Szerdahelyi legények,
Libát lopnak, szegények,
Nem jól fogták a nyakát,
Elgágintotta magát.

Fiúk odalépnek a lányokhoz:

Árok partján a liba,
Azt gágogja, taliga.

Párt alkotva körbe járnak:

Novemberben, Márton napján
Liba gágog, ég a kályhán,
Aki libát nem eszik,
Egész évben éheznek.

Dal: Siess, libám

Játék: *a gyerekek egyenletes körbejárnak. A dal végén leguggolnak és visszafordulnak, ellenkező irányban haladva éneklük újra a dalt.*

Dupla kört alkotnak a gyerekek:

Liba mondja, gá, gá, gá,
Elmegyünk mi világgá.
Gá, gá, gá, megy a liba világgá.
A gazdája nem szereti,
búzaszemet nem ad neki.

A külső kör jobbra, a belső balra halad:

Dal: A gúnárom elveszett...

A gúnárom elveszett,
keresésére megyek,
Nincsen annak más jegye,
szárnya, tolla fekete.
Az én tyúkom megbódult,
a fazékba belebújt,
Ó, én édes tyúkocskám,
te leszel a vacsorám.

A dal végén a gyerekek leguggolnak, két-három gyerek feláll, ők lesznek a libapásztorok. Terelgetik a „libákat”.

Dal: Kihajtom a ludam a rétre...

1. Kihajtom a libám a rétre,
Magam is leülök melléje.
Elkiáltom magam, hajja, libuskám.
Üljél az ölembe, Juliskám!

2. Elvágтам az ujjom, jaj de fáj!

Fügefafa levelét raktam rá.
Fügefafa levele éjjel harmatos.
Kicsi a szeretőm, de csinos.

*Egy gyerek elkiáltja magát:
Nézzétek, egy héja közelít!*

Libapásztorok:

Héja, héja, nincs itt liba.
Héja, héja, vaslapát.
Ne vedd el a kislibát!
Se apját, se anyját,
Se a liba pásztorát.

Libapásztorok: Libuskáim, egyetek,
szép kövérek legyetek! - 2. dal

Közéjük oson a farkas: Húúúú (üvölt és ásogat).

- Mit ás, mit ás, farkas koma?
- Kemencét!
- Minek az a kemence?
- Vízet forralni.
- Minek az a forró víz?
- Libát kopasztani.

Libapásztorok elkergetik a farkast:

- Bújj el farkas, mert megjáró!

Játék:

- Gyertek haza, kis libáim!
- Nem megyünk!
- Miért?
- Félünk!
- Mitől?
- Farkastól!
- Hol a farkas?
- Bokorban!
- Mit csinál?
- Mosdik!
- Mibe mosdik?
- Arany tálba!
- Mibe törülközik?
- Kiscica farkába!
- Gyertek haza, kislibáim!

A farkas megfog néhány libát. A libapásztorok megszámolják a libákat, miután észreveszik, hogy néhány liba hiányzik, megkérdezik a farkast:

- Farkas koma, nem láttad erre a libákat?
- Ott repülnek a levegőben,
- Mi zörög a padláson? (libák zörögnek)
- A fiaim diót törnek,
- Hadd nézzük meg!
- Elveszett a kulcsom.
- Majd megkeressük.

Kiszabadítják a libákat, a farkast elkergetik.

A mondókára párba állnak:

Gi-gá, gi-gá, gúnárom
elveszett a vásáron,
vártam, majd csak hazajön,
s az ablakon beköszön;
de nem jött meg a betyár,
tapsibe való gúnár,
akire jön a három:
az legyen a párom.

Tánc: Hatan vannak

A mondókára félkörbe állnak a gyerekek:

Cigány lopott két libát,
Egy feketét, egy tarkát,
Azt a cigány irgalmát,
Miért nem lopott egyformát.

Vers:

Szent Mártonnak ünnepén
égy lámpást viszek én.
Világítson mindig nekünk,
ahol járunk, hová megyünk.
Pogány volt ő, katona,
úgy lett Isten bajnoka.

Kettévágta díszes köpenyét,
betakarta koldus testét.
Osszuk szét a köpenyét,
öröksége a miénk.
Pannonföldnek drága fia,
segíts minket, vigy a jóra!

Az összeállításban szereplő dalok, mondókák, játékok más alkalomhoz is köthetők, és a mindennapi tevékenységbe is felhasználhatók.

1. dal: Siess libám...

mi népdal

Si - ess, li - bám, be - gyet rak - ni,
Ha - za - me - gyünk tü - zet rak - ni.

Es - té - re, va - cso - rá - ra má - kos csí - kot főz - ni.

2. dal. Egyél, libám...

mi

E - gyél, li - bám, e - gyél már, nézd a na - pot, le - megy már!

Éj - fél táj - ba, nyolc ó - rá - ra,

Es - ti ha - rang - szó - ra, hipp, hopp, hopp!

Tánc: Hatan vannak...

szó népi játékdal

Ha - tan van - nak a mi - lu - da - ink,
Há - rom szür - ke, há - rom fe - ke - te.

Gú - nár, gú - nár, li - ba - gú - nár, gú - nár az e - le - je.

A - ki - nek nincs pár - ja, vá - lasz - szon ma - gá - nak.

Csicsay Éva

A magyar mondavilág témakörének feldolgozása (2. rész)

3. óra

Tankönyv: Ádám Borbála: Irodalom a magyar tanítási nyelvű alapiskola 5. osztálya számára. TERRA, Bratislava 2009118-119. old.

Tananyag: Móra Ferenc: *Az Isten kardja*

Az óra tantárgyi céljai, nevelési-oktatási feladatai:

- a tanulók olvasási készségének fejlesztése
- a szöveg ok-okozati összefüggéseinek kiemelése
- ösztönözni a tanulókat az előzetes ismereteik felelevenítésére, rendszerezésére
- szóbeli szövegalkotás fejlesztése történetmondással
- kérdések megfogalmaztatása a mondával kapcsolatban

1. Ráhangolás

Villanásnyi jóézés – óraindító

Kört alkotunk, minden tanuló mond egy szót, amely kifejezi az óra előtti érzelmeit. Figyelünk egymásra, meghallgatjuk egymást. *(önkifejezés, egymásra való odafigyelés, önfegyelem fejlesztése)*

- Példa a tanári utasításra: Kedves gyerekek! Egy olyan szót kérek tőletek, amely kifejezi a mai óra előtti hangulatotokat. Igyekeztek csak egyetlen szót mondani, figyeljétek egymást, ne szóljatok közbe!

2. Új ismeret

Olvasás párban

Kijelöljük a tanulópárokat. A páros tagjai egymás közt felosztják Móra Ferenc elolvasandó mondáját. A páros mindkét tagja a számára kijelölt részletet olvassa el, csendben értelmezi, majd ki-ki a saját szakaszát ismerteti a párjával, megbeszéli, összefoglalja a mondában olvasottakat. A tanulók olvasás közben megjelölik az ismeretlen szavakat, majd kikeresik a Magyar értelmező kéziszótárban. *(olvasási készség, lényeg megfogalmazása, szövegértés, szövegalkotás, beszédkészség, stílus, kommunikáció, szótárhasználat)*

Azok a párok, akik a rendelkezésre álló időnél hamarabb elvégzik a feladatot, időkitöltő feladatot kaptak.

- Példa a tanári utasításra: Most párban fogtok dolgozni. A tankönyvre lesz szükségetek, a 118. oldalon nyissátok ki! Beszéljétek meg a párotokkal, ki melyik részletet fogja elolvasni. Ha idegen, ismeretlen szót találtok, jelöljétek meg, és keressétek ki a Magyar értelmező kéziszótárban. Csendben, figyelmesen olvassatok! Ha mindketten elolvastátok, beszéljétek meg az olvasottakat.

Ablak

Egy nagyméretű papírra felrajzoljuk az „ablakot”. Az egyes részeit a következőképpen jelöljük ki:

1. szereplők
2. az álom
3. a kard
4. a fiú tulajdonságai